

Wees niet bang!

Kerstnachtdienst Ledevaertkerk 2018

Ds. Sara Dondorp

Welkom

Soms moet iemand het gewoon even tegen je zeggen:
"Wees niet bang".

Want bang zijn we, soms...

Bang om onze baan te verliezen, bang voor de toekomst,
bang om voor een groep mensen te gaan staan,
bang om oud te worden, bang om dood te gaan,
bang voor de spoken in ons hoofd.

Ook het kerstverhaal is een verhaal vol angst:
angst voor een engel die je toespreekt,
angst voor een kind 'van hogerhand',
angst omdat je nergens welkom bent.

Maar al die angst verdwijnt, als sneeuw voor de zon,
als een kind geboren wordt.

Niet zomaar een kind, maar een kind vol beloften,
een kind van vrede, een toekomstmens.

"Wees niet bang", zegt dit kind tegen ons.

In wie hij is, belichaamt hij de boodschap van de Schrift:
Zoals de Eeuwige zegt tegen Abraham: "Wees niet bang"
Zoals Mozes zegt tegen het volk: "Wees niet bang".

In de profeten horen we het,

in het boek Daniël wordt het gezegd:

"Wees niet bang. Vrede zij met je. Wees sterk, wees sterk!"

Die krachtige boodschap vieren wij, hier en nu.

Welkom, mensen van goede wil, welkom, toekomstmensen!

Welkom, hier, in het licht, dat ons warmt en vertrouwen geeft.

In dat vertrouwen mogen wij weten dat

Onze hulp is in de Naam van de Eeuwige

die hemel en aarde gemaakt heeft,

die trouw is tot in eeuwigheid

en niet laat varen het werk van zijn handen.

AMEN

Gebed voor de Kerstnacht

Verborgene God,

door een ster in de nacht hebt u ons de bevrijder onthuld:

een kind, een kwetsbaar mens, geboren zoals wij.

Blijf uw mensen voorgaan, zodat we toekomst hebben

en niet bang zijn voor de machten en goden van de duisternis.

Blijf uw mensen voorgaan, dit uur en alle dagen van ons leven. Amen

Eerste lezing: Jesaja 9:1-7

Tweede lezing: Lucas 2: 1-20

Overdenking

Gemeente van Jezus Christus,

Wees niet bang! Wees niet bevreesd! Dat zegt de engel tegen de herders. Die aansporing horen wij elk jaar op Kerstavond. We zijn eraan gewend geraakt, we kennen het verhaal. Natuurlijk hoeven de herders niet bang te zijn. Het Kerstkind is immers geboren! Kom, laten we naar Bethlehem gaan, en onder de kerstboom met elkaar warme chocolademelk drinken! Niks om bang voor te zijn, toch? We zijn gewend aan schattige engeltjes in de kerststal. Daarvoor zou de grootste angsthaas nog niet bang kunnen zijn. En toch?

Wij zouden aardig schrikken als hier op de Wouwerdries midden in het donker ineens een engel zou verschijnen, omgeven door een groot en helder licht. Wees niet bang! zegt de engel. Maar ondertussen heeft er vast al iemand 112 gebeld. Wie zegt er dat die engel geen terrorist kan zijn? En dat licht, zou dat niet radioactief kunnen zijn? Die engel valt buiten alle risico-analyses of veiligheidsprotocollen. Wij zouden ons er totaal geen raad mee weten. En de oproep om niet bang te zijn, zou vast zinloos zijn. In onze tijd zijn we immers bijna overal bang voor.

Wij leven in een angstcultuur, zegt psychiater Damiaan Denys¹. Allerlei reële angsten zijn in onze tijd wel bezworen. Anders dan de herders bij Bethlehem hoeven wij niet bang te zijn voor wolven of beren. Wij praten elkaar angsten aan. Want angst verkoopt. In de kranten staan meer angstaanjagende verhalen, dan berichten over wat er goed is gegaan. We doe er alles aan om allerlei risico's te vermijden. Een beetje angst is juist goed, zegt Damiaan Denys. Het kan je helpen om uit je eigen cocon te komen. Om buiten je 'comfort-zone' te treden en iets nieuws aan te pakken. Zoals de 15-jarige Zweedse Greta Thunberg die een staking begon vóór het klimaat en tegen de voorgaande generaties. Zij overwon haar angst en sprak de delegatie van de VN in Polen toe: jullie generatie neemt de beslissingen, onze generatie draagt de gevolgen. Neem je verantwoordelijkheid! Haar boodschap was zo belangrijk, dat haar angst verbleekte. 'Wees niet bang' zou dus zoiets kunnen betekenen als: laat je niet weerhouden door een beetje angst! Want angst laat zich niet zomaar van buitenaf bezweren. 'Wees niet bang!' dat is zoiets als: stop met blozen! Dat gaat niet zomaar vanzelf. Maar je kunt er wel overheen stappen.

'Wees niet bang', zei de engel tegen Maria, toen hij kwam vertellen dat ze zwanger zou worden. 'Wees niet bang', zegt de engel tegen de herders. 'Want ik kom jullie goed nieuws brengen.' Nu hebben de herders werkelijk reden tot angst en vrees. Het is raar dat iemand juist aan hen goed nieuws komt brengen. Zij horen er nooit bij. Zij worden met de nek aangekeken. Het zal toch niet zo zijn dat juist zij het eerste worden benaderd? Niet alleen de herders, ook het luisterend publiek, de mensen die naar het Kerstverhaal van Lucas luisteren, wordt hier hardhandig uit de comfort-zone gesleurd. Het bericht over de geboorte van de Heiland, de heelmaker, de redder, wordt hier verteld aan een stelletje onaangepaste rabauwen. Dat belooft een heel ongemakkelijk Kerstverhaal te worden! Risico-analyses en veiligheidsprotocollen waren er in die tijd nog niet, maar ook toen al viel deze gebeurtenis volledig buiten de orde. En dat is precies wat de evangelist hier wil vertellen. Dit verhaal over Gods betrokkenheid bij mensen onttrekt zich aan alle menselijke

1 Bron: interview bij De Correspondent: <https://decorrespondent.nl/9039/angst-en-onzekerheid-geven-betekenis-aan-het-leven-ga-ze-niet-uit-de-weg/3104858744097-91f90867>
Zie ook de Tedx-talk van Damiaan Denys op youtube.

verwachtingen. Het goede nieuws wordt eerst en vooral verteld aan de zelfkant, aan degenen die er niet bij horen, die niet meetellen. Sterker nog, het Kerstkind zelf wordt geboren op een plek aan de zelfkant. Ergens weggestopt waar niemand welkom is. Om het naar onze tijd te vertalen: zelfs een asielzoekerscentrum zou hem nog weigeren. Zo ongeveer zegt de engel het tegen de herders: dit kind van de grote koning David zal je vinden in een voerbak. Wij houden van het woord 'kribbe'. Dat klinkt zo vertrouwd. Het hoort bij Kerst en bij de kerststal. Maar in het verhaal is die kribbe niets anders dan een bak waar normaal de dieren uit eten. De meest onmogelijke en onooglijke plek voor een koningskind. Dit kind treedt al vanaf het prilste begin uit zijn comfort-zone. Dit kind kruipt naar de onderste onderkant van de samenleving. Daar wil het aanwezig zijn, daar wil het Heiland zijn, heling brengen.

Misschien is het kerstverhaal voor ons te zeer vertrouwd geworden. De stal, de kribbe, de engeltjes en de herdertjes, ze horen erbij. In het verhaal boezemt de engel ons geen angst meer in en de herders zien we niet meer als ruwe, stevige kerels. Ons valt het niet op dat de Heiland daar wordt geboren waar je hem het minste zou verwachten. Op de meest onmogelijke plek die er te bedenken is. Maar dat is wel precies waar God hem bedoeld heeft. De plek waar heling, waar redding het hardste nodig is. Helemaal onderaan de samenleving. Een plek, vergelijkbaar met de tentenkampen op Lesbos, of ergens tussen de puinhopen van Syrië. Een plek waar mensen alle reden hebben om bang te zijn en waar mensen verlangen naar hoop of uitzicht naar toekomst. Daar, waar niemand het verwacht, wordt de Heiland geboren. Daar brengt hij mensen in beweging. Daar wekt hij vertrouwen in de mensen.

'Wees niet bang' zegt de engel. En zowaar, de herders zijn niet bang. Ze zijn vol vertrouwen. Sterker nog: ze gaan op weg. Ze volgen de aanwijzingen van de engel. Het is een aanwijzing waarmee de firma Tomtom failliet zou gaan, maar ze vinden het kind en ze vertellen hun verhaal. Allen die het hoorden, stonden verbaasd. Deze herders zijn, na de engelen, de eersten die de kerstboodschap verder vertellen. Nota bene de herders, die volgens de rechtspraak van die tijd niet bevoegd waren om in een rechtszaal te getuigen, juist zij leggen de eerste getuigenis af. Dat is wat het Kerstkind teweeg heeft gebracht. De herders blijken meer te kunnen dan ze ooit hadden gedacht. Is dat niet wat het Kerstkind nog altijd teweeg kan brengen? Mensen in beweging brengen? Mensen boven zichzelf doen uitstijgen? Vertrouwen aanwakkeren tussen mensen, zodat ze in zichzelf en in anderen gaan geloven? En vooral: mensen aansporen zich niet te laten leiden door angst...

In onze tijd worden ons van alle kanten allerlei angsten aangepraat. Angst voor de toekomst, angst in het algemeen, angst voor natuurrampen of voor bevolkingsgroepen... Over angst in het algemeen zegt Damiaan Denys dat het vroeger mensen kon samenbrengen. Mensen waren gezamenlijk bang voor wolven of voor onweer. Door elkaar op te zoeken, kon men die angst te boven komen. Dat leidde tot gemeenschappelijkheid en onderling vertrouwen. Tegenwoordig wordt ons vaak aangepraat om bang voor de ander te zijn, voor mensen die anders zijn, voor mensen die niet aan het 'veilige plaatje' voldoen. Dat levert vooral veel wantrouwen op. Wantrouwen ten opzichte van elk willekeurig medemens en wantrouwen ten opzichte van de toekomst. Het antwoord op al die angst is vertrouwen. Vertrouwen in de mensen om ons heen, vertrouwen in een toekomst die voor ons is weggelegd. Durven hopen dat vrede komen kan, al is het in een voederbak.

De mooiste anekdote hierover heb ik al 'ns gebruikt in een kerstpreek. Volgens mij was het de Israëliische schrijver David Grossman, die vertelde hoe hij met een familielid in een Jeruzalems café zat, toen er een gesluisde vrouw binnen kwam met een pakketje. Iedereen verstijfde. Dat zou een bom kunnen zijn. Vluchten was onmogelijk. Het laatste uur had geslagen. Totdat het pakketje ineens begon te huilen. Wantrouwen sloeg om in vreugde, in hoop, in toekomst. Vertrouwen, zegt Denys, is aan jezelf kunnen ontsnappen. Vertrouwen, zegt de Bijbel, is geloven dat er hoop is, dat er liefde is. Vertrouwen, zegt het Kerstverhaal, is niet bang zijn. Is op onverwachte plekken zoeken naar toekomst. Wees niet bang, zegt de engel, heb vertrouwen, heb geloof in het kerstkind!
Amen

Zegen

Laten wij gaan en ons openstellen, in beweging gebracht door de stem van de engel, aangeraakt door het Licht van de Eeuwige, als een open plek in de zon. Laten wij gaan en onze stem laten horen, laten wij gaan en elkaar zegenen:

Moge de weg je zeggen: volg me maar.
Moge de ster je zeggen: richt je vaart op mij.
Moge de grond je zeggen: bezaai me.
Moge het water je zeggen: drink me.
Moge het vuur je zeggen: warm je.
Moge de boom je zeggen: schuil in mijn schaduw.
Moge de vrucht je zeggen: pluk me, eet me.

En als je de weg kwijtraakt,
geen vaste grond meer vindt,
en als je dreigt te verdrinken,
als het vuur gedoofd is
en je kou lijdt in een nacht zonder sterren,
als de bomen kaal zijn
en je honger en dorst hebt,
dan moge de Stem je zeggen:
"Wees niet bang. Ik zal er zijn."

Dat is zegen!
Gezegend Kerstfeest!

(Liturgische elementen zijn met enige aanpassingen overgenomen uit het Kerstnummer en de liturgievoorstellen van de Open Deur, www.open-deur.nl)

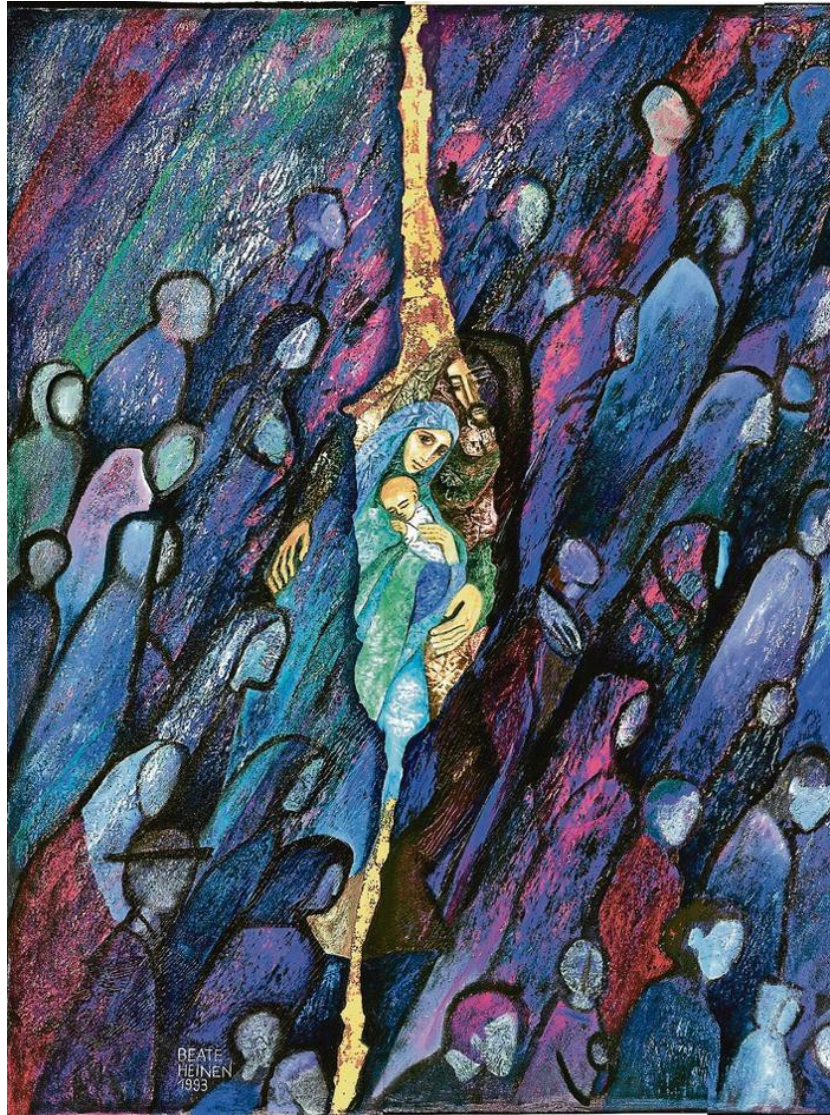

Illustration: *O Heiland, reiss die Himmel auf*, Beate Heinen, 1993, Ars Liturgica Klosterverlag Maria Laach, www.klosterverlag-maria-laach.de